

Nr 347.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om polisens ställning under krig; given Stockholms slott den 15 oktober 1943.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om polisens ställning under krig.

GUSTAF.

Thorwald Bergquist.

Förslag
till
Lag
om polisens ställning under krig.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Envar befattningshavare vid polisväsendet (polisman) är skyldig att under krig deltaga i rikets försvar i den omfattning Konungen föreskriver.

Utan hinder av vad eljest må gälla vare polisman under krig ock pliktig att enligt bestämmelser, som meddelas av Konungen, tjänstgöra utom det område för vilket han är anställd.

2 §.

Polisman, som i enlighet med därom meddelade bestämmelser skall under krig deltaga i rikets försvar, tillhör under sådan tjänstgöring krigsmakten.

Vad i strafflagen för krigsmakten är stadgat om hemvärnspersonal skall äga motsvarande tillämpning på polisman som avses i första stycket.

3 §.

Avlöning till polisman, vilken på grund av föreskrift enligt denna lag deltagar i rikets försvar eller tjänstgör utom det område för vilket han är anställd, skall bestridas av statsverket enligt de närmare bestämmelser som Konungen meddelar.

Statsverket skall ock gälda särskild kostnad, som uppkommer genom tjänstgöringen, ävensom kostnad, vilken i anledning av skada som därunder drabbat polismannen åvilar vederbörande polisdistrikt.

4 §.

Vad i 2 § är stadgat skall, såvitt Konungen därom förordnar, under krig äga motsvarande tillämpning med avseende å den som enligt 18 § lagen om polisväsendet i riket förordnats att utöva för bevakning av viss egendom erforderlig polisverksamhet.

5 §.

De ytterligare föreskrifter som erfordras för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över justitiedepartemensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 september 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för försvars- och socialdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, fråga om *polisens uppgifter och befogenheter i krig*.

Föredraganden anför.

Gällande bestämmelser.

De grundläggande bestämmelserna om polisens uppgifter meddelas i lagen om polisväsendet i riket den 6 juni 1925. Enligt 1 § i denna lag förstås med polisverksamhet upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, verkställande av spaning och annan undersökning angående brott ävensom den verksamhet i övrigt, som på grund av särskilda stadganden eller hävdvunnet bruk åligger polispersonal i denna dess egenskap. Polisverksamheten å landsbygden omfattar enligt samma lagrum därjämte biträde vid åtgärd i utsökningsmål, vid indrivning av utskylder eller böter och vid annan handräckning.

Polispersonalens tjänsteåligganden äro mera utförligt beskrivna i en den 12 december 1925 av chefen för socialdepartementet fastställd normalinstruktion för polispersonal. Polisman är enligt 3 § i instruktionen pliktig att söka förhindra varje förfarande och undanröja varje förhållande i övrigt, som innefattar störande av eller en fara för den allmänna ordningen och säkerheten, så ock söka återställa den allmänna ordningen, om den blivit störd; att jämväl i övrigt söka förekomma sådana överträdelser av lag och allmänna stadganden, vilkas åtalande ankommer på åklagarmyndighet, ävensom söka upptäcka och främja beivrandet av dylika överträdelser; samt att även i andra fall än nyss sagts ingripa till avvärjande av påbörjade eller omedelbart förestående angrepp å person eller egendom, därest angreppet innefattar gärning, som är i lag eller författning med straff belagd, samt sådant ingripande påkallas av vederbörande målsägande eller uppenbarligen måste antagas vara i överensstämmelse med hans vilja.

Polismans tjänstgöring är — bortsett från stats- och reservpolisen — i första hand knuten till det område för vilket han är anställd. Jämlikt 7 § lagen om polisväsendet i riket må emellertid sådan befattningshavare vid polisväsendet, vars avlöning helt eller delvis bestrides av statsmedel (d. v. s. polis-männen i de egentliga landsbygdsdistrikten samt vissa köpingar), användas för polisverksamhet utom sitt distrikt. Detsamma gäller elev vid någon av staten bekostad eller understödd polisskola. Då utomordentliga omständigheter därtill föranleda, äger Konungen förordna, att även andra befattningshavare vid polisväsendet än de nämnda må användas för polisverksamhet utom det egna området.

Speciella föreskrifter om polisens uppgifter under krig innefattas bl. a. i kungörelsen den 27 oktober 1939 om särskilda åligganden, som under vissa förhållanden tillkomma länsstyrelserna och dem underlydande myndigheter. Enligt denna kungörelse, vars bestämmelser äga tillämpning bl. a. vid allmän mobilisering, har polismyndighet och underordnad polispersonal ålagts att i ett flertal angivna hänseenden tillhandagå krigsmakten, så t. ex. vid tvångsanskaffning av förnödenheter eller tjänstbarheter, vid undanförslande från hotad ort av förnödenheter som äro av betydelse för folkförsörjningen, vid förberedande av militärt förbands förläggning och underhåll, genom omhändertagande av sjuka och sårade ävensom sjuka och sårade krigsfångar, genom vidtagande av sanitära åtgärder efter trupps uppbrott från förläggningsområde samt vid genomsökande efter strid av stridsfältet för omhändertagande av sårade, hästar, persedlar och annat eller jordande av döda.

Angivna bestämmelser avse icke att reglera, hur svensk polis i händelse av krig skall förhålla sig till fientlig krigsmakt. Viss ledning för bedömande av denna fråga kan emellertid hämtas i folkrättsliga regler, framför allt i det vid konventionen den 18 oktober 1907 om lantkrigets lagar och bruk (fjärde Haagkonventionen) fogade »Reglementet rörande lagar och bruk i lantkriget» (lantkrigsreglementet). 1907 års konvention har ratificerats av Sverige.

Av lantkrigsreglementet äro i detta sammanhang art. 1 och 2 av betydelse. De ha följande lydelse.

Art. 1. Krigets lagar, rättigheter och skyldigheter hava tillämpning icke blott å hären, men även å milistrupper och avdelningar av frivilliga under förutsättning att dessa trupper och avdelningar uppfylla följande villkor:

1) att de stå under befäl av en person, som är ansvarig för sina underordnade;

2) att de bära ett bestämt och på avstånd igenkännligt utmärkande tecken;

3) att de bära sina vapen öppet; samt

4) att de vid sina operationer iakttaga krigets lagar och bruk.

I de länder, där milistrupper och avdelningar av frivilliga utgöra armén eller del därav, inbegripas de under benämningen armé.

Art. 2. Befolkningen i ett icke besatt område, vilken vid fiendens annalkande de självmant griper till vapen för att bekämpa de inryckande trupperna, men icke hunnit organisera sig i enlighet med bestämmelserna i artikel 1, skall betraktas som krigförande, om densamma bär sina vapen öppet samt iakttaga krigets lagar och bruk.

Utredning.

I skrivelse till Konungen den 17 december 1941 anmälde statspolisintendenten G. Thulin, att tvekan rådde, vilken ställning den svenska polisen i händelse av krig skulle intaga till fientlig krigsmakt, samt hemställde, att frågan måtte göras till föremål för utredning och föreskrifter därefter utfärdas. I avgivna utlåtanden tillstyrktes framställningen av 1939 års polisutredning och ställföreträdaren för chefen för försvarsstaben.

Med stöd av nådigt bemyndigande den 10 april 1942 tillkallade chefen för justitiedepartementet dels den 13 i samma månad häradshövdingen Ernst Leche och polismästaren Erik Ros att inom departementet verkställa utredning av frågan om polisens rätt att bruka våld och vissa i samband därmed stående frågor dels ock den 18 november 1942 byråchefen Magnus Hallenborg att deltaga i utredningen i vad den avsåg vissa frågor om polisens uppgifter och befogenheter i händelse av krig.

De sakkunniga överlämnade i december 1942 ett betänkande med utredning angående frågan om polisens rätt att bruka våld m. m. (statens offentl. utredn. 1942: 54) ävensom en av Hallenborg utarbetad, hemlig promemoria rörande polispersonalens uppgifter och befogenheter i krig.

I ett avsnitt av betänkandet, som ägnats polisens ställning i krig, ha de sakkunniga behandlat frågan, huruvida uniformerad polis kan anses uppfylla de i första artikeln av lantkrigsreglementet fastställda kraven på krigsdeltagare. Härvid framhålles bl. a., att de under 3) och 4) i artikeln upptagna villkoren vore självklara för all krigföring samt att en polisavdelning stode under befäl av en person, ansvarig för sina underordnade, och vore iklädd fastställd uniform. Den syntes de sakkunniga uppfylla de bestämda villkoren. En mera formell tolkning av ingressen till första artikeln, som lade vikten på att polisen varken tillhörde hären eller utgjorde milistrupp eller avdelning av frivilliga, kunde emellertid föranleda till det betraktelsesättet, att polisen icke skulle vara krigförande, ehuru den uppfyllde de berörda fyra villkoren. De sakkunniga erinrade emellertid för sin del, att internationella avtal av förevarande beskaffenhet icke borde tolkas strängt bokstavligt utan i enlighet med avsikten vid deras tillkomst och under hänsynstagande till sedermera inträdda ändrade förhållanden. Folkrätten toge intryck av samhällsutvecklingen och krigskonstens förändringar, och vid lantkrigsreglementets redigering hade man varit fullt medveten om att detta icke kunde fullständigt reglera allt som rörde lantkrigsföringens folkrättsliga sida.

Sammanfattningsvis uttala de sakkunniga, att uniformerad eller med enhetliga kännetecken försedd polis, som medverkar vid stridshandlingar, folkrättsligt borde vara att anse som krigsdeltagare, vilket bl. a. innebure rätt för dem som eventuellt fölle i fiendens händer att bliva behandlade som krigsfångar. De funne denna slutsats bestyrkt genom det förhållandet, att i flera stater, från vilka upplysningar erhållits, polisen ansåges böra ingripa mot t. ex. enstaka fientliga soldater, fallskärmshoppare samt eventuellt mot mindre avdelningar utan att det ansetts erforderligt utfärda några författ-

ningar angående polisens egenskap av krigförande eller fastställa några speciella emblem att bäras jämte uniformen. I vissa länder hade dock uttryckliga stadganden givits, att polisen eller del därav i händelse av krig skulle anses tillhöra krigsmakten.

För att icke på denna punkt låta någon om än svagt grundad tveksamhet kvarstå ha de sakkunniga framlagt förslag till en lag om polisens ställning i krig, enligt vilken vid krig polisen i den omfattning och de hänseenden, som Konungen bestämmer, skulle tillhöra krigsmakten. Av betänkandet framgår, att de sakkunniga härvid närmast haft i sikte uniformerad polis (ordningspolis). Kriminalpolisens uppgifter i krigstid ha de sakkunniga ansett vara tillräckligt omfattande utan att den behöver användas för uppgifter, som kunna inveckla den i några egentliga stridshandlingar.

Med hänsyn till vårt lands relativt svaga polisorganisation anse utredningsmännen uppenbart, att polispersonalen icke borde deltaga i militära operationer i egentlig mening. Däremot borde polisen enligt deras mening vara såväl skyldig som berättigad att under vissa förhållanden ingripa mot oförmodat uppträdande fallskärmssoldater eller främmande soldater, som vore på väg att skada kraftstationer, broar eller dylikt. De uppgifter, som polisen därvid kunde få att lösa med anlitande av vapen, kunde anses falla inom ramen för polisverksamheten i allmänhet, och polisens skyldighet att skydda svenska intressen skulle sålunda gälla även i förhållande till utländskt krigsfolk.

Hallenborgs promemoria innefattar — utom en redogörelse för bestämmelser och praxis på området i vissa främmande länder — vissa folkrättsliga synpunkter, ägnade att komplettera vad som i sådant avseende anförts i betänkandet, samt en framställning om polisens uppgifter i krig.

I sin folkrättsliga framställning anför Hallenborg, att det möjligen på sina håll skulle kunna anses ändamålslost att genom förklaringar eller författningar, baserade på 1800-talets folkrätt och internationella traktater, söka uppbygga ett skydd, som i själva verket, om det sattes på prov, kunde visa sig vara fiktivt. Härtill kunde genmälas, att det givetvis vore riktigt, att exempelvis lantkrigsreglementets bestämmelser under det nu pågående kriget många gånger åsidosatts, särskilt i vad avser däri avtalade begränsningar i ockuperande makts befogenheter. Men andra folkrättsliga principer hade åtminstone i stort sett tämligen väl iakttagits. Man borde även betänka en hos folkrätten urskiljbar tendens att under fredsperioder eller under begränsade krig, då de neutrala vore mäktigare än de krigförande, uppbygga regler, vilka vid verklig påfrestning å statssystemet — såsom under Napoleonskrigen eller våra dagars båda världskrig — visade sig icke helt hållbara. Ehuru Haagkonventionerna i allt väsentligt vore uppbyggda på traditionella folkrättsliga principer, innehölle även de vissa detaljer, som kunde förmodas äga mindre hållfasthet. Då under de båda senare krigen i ett betydande antal fall gjorts gällande, att Haagkonventionerna ej iakttagits, hade den anklagade parten likväl i de flesta fall sökt ådagalägga de gjorda beskyllningarnas grundlöshet genom resonemang, baserade på ifrågavarande kon-

ventions bestämmelser och folkrättens regler i öfrigt, sådana han uppfattat dem. Detta syntes tyda på, att åtminstone hittills ingen i det pågående kriget deltagande makt, oaktat avvikande och intressebetonad uppfattning i särskilda frågor eller vid särskilda tillfällen, önskade principiellt ställa sig, sin befolkning och krigsmakt utanför det system av regler för krigföringens humanisering samt de sårades, krigsfångarnas och civilbefolkningens skydd, som Haagkonventionerna avsåge att utgöra.

Vid Hallenborgs promemoria ha fogats förslag till kungörelse angående tillämpning av lagen om polisens ställning i krig och till instruktion angående polisens uppgifter i krig.

Kungörelseförslaget innehåller bl. a. följande. Uniformerad polis skall anses tillhöra krigsmakten. Icke uniformerad polis (kriminalpolis) må utan hinder av eljest gällande bestämmelser utrustas med uniform. Polispersonalen skall icke lyda under strafflagen för krigsmakten i vidare mån än att 15 kap., som handlar om olovligt krigsbyte samt om missbruk av vapenmakten i krig, skall vara tillämplig å den uniformerade polisen. Då avdelningar av polis och militär uppträda tillsammans, tages befälet av den, som äger högsta tjänsteställningen i enlighet med vad därom särskilt må föreskrivas.

Enligt instruktionen åligger det all uniformerad polis att med användande av vapen inskrida dels mot enstaka fientliga soldater dels ock, därest befälhavaren beräknar att uppgiften med framgång kan lösas, mot mindre fientliga truppavdelningar. Vidare skall, om vid överhängande fara polisens medverkan å viss ort eller inom visst område enligt militär befälhavares bedömande erfordras och denne begär polisens bistånd för att lösa viss försvarsuppgift, polisen vara skyldig att efterkomma dylik begäran. Om förhållandena så medgiva, bör begäran riktas till länsstyrelse eller polischefen i orten.

Yttranden.

I anledning av de sakkunnigas förslag ha utlåtanden infordrats från överbefälhavaren, fångvårdsstyrelsen, medicinalstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna och statspolisintendenten samt från föreningen Sveriges landsfiskaler, föreningen Sveriges stadsfiskaler, Svenska polisförbundet och Svenska brandkårernas riksförbund. Vid länsstyrelsernas utlåtanden ha i regel fogats yttranden av vederbörande landsfogde, i några fall även av andra myndigheter och av åklagarföreningar.

Förslaget har i förevarande del i regel tillstyrkts eller lämnats utan erinran. I några yttranden ha emellertid invändningar framställts.

Länsstyrelsen i Hallands län vänder sig mot bestämmelsen, att polisen vid krig skall tillhöra krigsmakten, och säger sig befara, att polisen härigenom skulle bliva undandragen de uppgifter, för vilka den i första hand vore avsedd, nämligen de polisiära. Detta vore så mycket mera betänkligt, som det måste inträffa vid förhållanden, då större krav än eljest måste ställas på polisen ur säkerhets- och ordningssynpunkt. Då den uniformerade polisen

å ena sidan redan ägde rätt och plikt att bakom fronten ingripa mot enskilda fientliga soldater, marodörer, sabotörer m. fl. samt å andra sidan dess insats som militärt förband vore utan betydelse, föreläge icke någon anledning att vid krig låta polisen tillhöra krigsmakten. Det borde dock ankomma på Kungl. Maj:t att förordna angående den omfattning, vari polisen skulle vara verksam mot fientliga element.

Länsstyrelsen i Blekinge län uttrycker ävenledes farhågor att genom realiserande av de sakkunnigas förslag polisens vanliga verksamhet särskilt på landsbygden komme att förryckas, något som kunde medföra olyckliga återverkningar.

Avstyrkande utlåtande föreligger vidare från t. f. polismästaren i Karlskrona. I dennes yttrande vitsordas liksom i flertalet övriga utlåtanden angelägenheten av att frågan om polisens ställning i krig löses. Därvid betecknas emellertid såsom viktigt, att polisen icke erhåller sådana uppgifter att dess fortsatta verksamhet inom ett av fienden besatt område omöjliggöres av ockupationsmakten under motivering att polisen tillhör de stridande trupperna. Det syntes tveksamt, huruvida uniformerad polis verkligen av fienden skulle erhålla tillåtelse att fullgöra några uppgifter inom ockuperat område.

Liknande synpunkter ha framförts av landsfogden i Blekinge län, poliskamrarna i Karlskrona, Malmö och Hälsingborg samt Blekinge länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler.

För övrigt ha i remissyttrandena kritiska anmärkningar riktats mot utformningen av förslagen till kungörelse och instruktion. I detta sammanhang bör nämnas, att räckvidden av begreppet »uniformerad polis» ansetts kunna vålla tvekan och att klarare bestämmelser ansetts påkallade rörande militärens rätt att begära bistånd av polispersonal ävensom rörande befälsförhållandena vid gemensamt uppträdande av polis och militär. Vidare har från flera håll framhållits, att polispersonalens ringa vapenutrustning i allmänhet uteslöte en effektiv militär insats. Polisuniformen har på några håll ansetts böra i krigstid kompletteras med militär armbindel.

Departementschefen.

Det moderna krigets totala karaktär medför, att alla tillgängliga medel på ett annat sätt än tidigare måste uppåddas för att bekämpa fienden. Även bakom den egentliga fronten måste stridshandlingar tillgripas, såsom mot enstaka soldater, som släppas ned med fallskärm för att utöva skadegörelse, eller mot avdelningar av fientliga luftlandnings- och fallskärmstrupper. Jämväl motoriserade förband kunna befaras företaga raider långt bakom själva krigsskådeplatsen.

Det är självfallet, att under krig jämväl polisen måste kunna utnyttjas så effektivt som möjligt, även om den härigenom kommer att erhålla uppgifter som icke äro av rent polisiär natur. Att polisen har att ingripa t. ex. mot förklädda sabotörer som tillhöra den fientliga krigsmakten får anses ställt utom varje tvivel, men tvekan kan möjligen råda, vilka medel polisen

må använda mot uniformsklädda fiender. Även om vår polisorganisation ej är av den storleksordningen, att den kan göra en större insats utöver de rent polisiära uppgifterna, är det av betydelse att undanröja den tvekan som kan föreligga i hithörande frågor. Härvid synes icke blott böra eftersträvas klarhet om polisens ställning ur folkrättslig synpunkt. Det är också angeläget att fastslå, vad staten äger fordra av polisen när en situation gör det erforderligt att polisen användes för bekämpande av fienden. Av vikt är i detta sammanhang även frågan om polisens skyldighet att tjänstgöra utom anställningsorten.

Såsom en grundläggande regel synes kunna stadgas, att envar befattningshavare vid polisväsendet (polisman) — högre som lägre — är skyldig att under krig deltaga i rikets försvar i den omfattning Konungen föreskriver. Det torde alltså böra ankomma på Konungen att i administrativ ordning närmare bestämma, i vad mån polisen skall vara skyldig att gripa till vapen mot fallskärmshoppare, motorcykelpatruller m. fl. Vid utfärdandet av bestämmelser härom måste givetvis iakttagas, att endast sådana befattningshavare tagas i anspråk som med hänsyn till kunnighet i vapnens bruk och övriga egenskaper kunna göra en effektiv insats.

Frånsett stats- och reservpolisen är — såsom förut anförts — polispersonalens tjänstgöring regelmässigt knuten till det egna polisdistriktet. Polisen bör emellertid, utan hinder av eljest gällande bestämmelser, vid krig kunna tagas i anspråk för tjänstgöring även på annan ort. Behov av att beordra vederbörande att tjänstgöra utanför distriktet kan under krig tänkas uppstå främst i samband med evakuering inför ockupationshot. I kungl. brev till länsstyrelserna den 5 mars 1943 (nr 335) angående vissa bestämmelser rörande civila myndigheters verksamhet under krig har bl. a. föreskrivits, att vissa myndigheter med exekutiv makt vid överhängande ockupationshot skola lämna sina verksamhetsorter. Bland dessa myndigheter ha upptagits landsfiskaler. Man torde böra utgå från att även annan polispersonal kommer att lämna området. Om polispersonalen drages tillbaka, bör den givetvis kunna beordras att tjänstgöra inom andra distrikt, där lämpliga arbetsuppgifter finnas. Även eljest synes det under krigstid påkallat, att myndigheterna utan hinder av hittills gällande inskränkningar kunna disponera polispersonalen utom det egna distriktet. Med hänsyn till det anförda synes böra stadgas, att polisman skall under krig vara skyldig att utan inskränkning tjänstgöra utom det område för vilket han är anställd. Närmare bestämmelser härom böra meddelas av Konungen.

Det torde vara lämpligt att uttryckligen angiva, att polisman, som i enlighet med därom meddelade bestämmelser under krig deltagar i rikets försvar, tillhör krigsmakten. Härigenom undanröjes all tvekan om polisens befogenhet att använda vapen mot uniformerade fiender. Självfallet skall polisen själv iakttaga krigets lagar och bruk. Någon beteckning utöver polisuniform lärer emellertid icke ur folkrättslig synpunkt behövas.

I fråga om befälsrätten över polisen vid deltagande i rikets försvar torde några bestämmelser icke böra meddelas i lag. Erforderliga föreskrifter här-

om utfärdas lämpligen av Kungl. Maj:t i statsrådet och i kommandoväg. Man torde härvid böra uppmärksamma dels sådana situationer, då ett antal polismän av militär befälhavare formligen rekvireras för försvarets behov, och dels sådana fall, då polisen enligt meddelade instruktioner ingriper på egen hand. I förra fallet böra polismännen i fråga regelmässigt ställas under militärt befäl. Vad angår de militära myndigheternas rekvisitionsmöjlighet kan denna givetvis icke göras ovillkorlig utan måste utformas med hänsyn tagen till polisens egentliga uppgifter.

Polisman torde, när han deltagar i rikets försvar, böra i straffrättsligt hänseende vara jämställd med övrigt militärt befäl och manskap och alltså som krigsman lyda under strafflagen för krigsmakten. Såsom förhållandet är med hemvärnspersonalen, som ju likaledes är avsedd att endast vid uppkommande behov fullgöra militär tjänstgöring, bör emellertid strafflagen för krigsmakten äga tillämpning på polisman även i fråga om vissa förseelser som begås annorledes än direkt under tjänstgöring för försvaret. I denna lag föreskrives bl. a. i 61 §, att vad i 48—54 och 59 §§ finnes stadgat om krigsmän skall i tillämpliga delar gälla hemvärnspersonal, ändå att denna annars icke skulle vara att hänföra till krigsmän. Av de nämnda lagrummen innehålla 48—54 §§ straff för rymning och olovligt undanhållande samt för underlåten anmälan efter frånvaro med laga förfall. 59 § stadgar straff för stympning m. m. Med avseende å polisen torde lämpligen böra stadgas, att vad i strafflagen för krigsmakten är föreskrivet om hemvärnspersonal skall äga motsvarande tillämpning på polisman, som enligt därom meddelad föreskrift skall deltaga i rikets försvar.

Vad angår polispersonalens avlöning, pension med flera förmåner samt kostnaderna för polisväsendet i övrigt är huvudregeln, att dessa kostnader bestridas av vederbörande polisdistrikt. Polisdistrikt äger emellertid i viss utsträckning rätt till gottgörelse av statsmedel för hithörande utgifter. I 15 § 5 mom. lagen om polisväsendet i riket stadgas, att om polisman i annat fall än som avses i 1 och 4 mom. — vilka väsentligen gälla stats- och reservpolispersonal — på grund av föreskrift i lagen tjänstgör utom anställningsområdet, därigenom uppkommande särskilda kostnader samt lönen under denna tjänstgöring skola helt bestridas av statsmedel. I 6 mom. föreskrives, att om befattningshavare vid polisväsendet skadats i tjänsten medan han på grund av stadgande i polislagen tjänstgjort utom det område för vilket han är anställd, skola av statsmedel gäldas alla de kostnader, som på grund av skadan må åvila vederbörande landsting eller polisdistrikt. För nu ifrågasatt tjänstgöring torde böra stadgas, att avlöning till polisman, vilken på grund av föreskrift som meddelats enligt den nu ifrågasatta lagstiftningen deltagar i rikets försvar eller tjänstgör på annan ort än där han är anställd, skall bestridas av statsverket enligt de närmare bestämmelser Konungen meddelar.

Föreskrift torde även böra meddelas, att statsverket skall vidkännas särskild kostnad, som må uppkomma genom tjänstgöring varom nu är fråga, ävensom kostnad, vilken i anledning av skada som därunder drabbat polis-

mannen, må åvila vederbörande polisdistrikt. Som exempel på sådan kostnad må nämnas läkar- och sjukvård samt, där döden följt, familjeunderstöd åt efterlevande, begravningshjälp m. m.

Enligt 18 § lagen om polisväsendet kunna bestämmelser meddelas om särskild polisbevakning av viss egendom, antingen på statens eller på enskild bekostnad. I den mån bevakningen har avseende på viktiga anläggningar t. ex. hamnar, kraftverk eller fabriker har vaktens i fråga i själva verket att under krig fullgöra försvarsuppgifter av den art som förut nämnts. Han synes därför i sin tjänstgöring böra anses tillhöra krigsmakten, såframt Konungen där-om förordnar. I samband med sådant förordnande bör angivas, vilka anläggningar som avses. Strafflagen för krigsmakten torde även böra vara tillämplig på sådan personal i den omfattning som förut angivits. Det är ju uppenbarligen av största vikt t. ex. att personalen icke lämnar sin post, varför straffbestämmelser såsom för militära vakter synas erforderliga.

Med avseende å polisens användning i krigstid kunna även andra spörsmål uppstå än de som berörts i det föregående. Dessa torde emellertid kunna regleras i administrativ ordning.

I enlighet med vad sålunda anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag om polisens ställning under krig*.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar¹, måtte för det i § 87 regeringsformen angivna ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Sigrid Linders.

¹ Denna bilaga, vilken fränsett viss jämkning av redaktionell natur är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 11 oktober 1943.

Närvarande:

justitieråden ALSÉN,
LIND,
regeringsrådet EKLUND,
justitierådet ERICSSON.

Enligt lagrådet den 6 oktober 1943 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 24 september 1943, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om polisens ställning under krig*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn K. Holmgren.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 oktober 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för försvars- och socialdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, lagrådets den 11 oktober 1943 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 24 september 1943 remitterade förslaget till *lag om polisens ställning under krig*.

Med förmälan, att förslaget av lagrådet lämnats utan erinran, hemställer föredraganden, att förslaget, efter viss redaktionell jämkning, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Leffler.